

روز جهانی تعاون

خطبه‌های پیشنهادی

تدوین و نشر:

بنیاد مجازی آبادگران مساجد

www.aabadgaran.ir

خطبه‌ی این جمعه را به مناسبت «روز جهانی تعاون»، مورخ ۴ ژوئیه (مصادف با ۱۳ تیر ماه)، به موضوع «تعاون و هم‌افزایی» اختصاص داده‌ایم. از آنجایی که انسان‌ها نیازهایی دارند که به تنهایی نمی‌توانند از عهده‌ی آن‌ها بر آیند، از این رو با همدیگر جمع می‌شوند و با کمک و همکاری یکدیگر این نیازها را برآورده می‌سازند. در اینجا به بررسی موضوع تعاون و مصادیق آن در جامعه از دیدگاه اسلام می‌پردازیم.

❖ بحث

اسلام کار جمعی و گروهی را بر کار فردی ترجیح می‌دهد. البته این ترجیح به معنای مردود شمردن و نفی کارهای مثبت فردی نیست؛ بلکه اسلام کار جمعی را از آن جهت ترجیح می‌دهد که به عنوان یک فضیلت، منجر به تولید همدلی، اعتماد، صمیمیت، انسجام اجتماعی و تولید ارزش‌های عمومی می‌شود. نمونه‌های کار جمعی در قرآن و سنت نبوی (ص) فراوان هستند. برای نمونه، حضرت ابراهیم (ع) کعبه را با همکاری پسرش حضرت اسماعیل (ع) بنا می‌کند. یا مثلاً در سوره‌ی کهف خداوند متعال وقتی ماجرای درخواست کمک مردم از ذوالقرنین برای نابود کردن یاجوج و ماجوج را بیان می‌کند، ذوالقرنین به مردم می‌گوید که با او همکاری کنند تا با آوردن پاره‌های آهن، سدی بسازند و با همکار همدیگر جلوی یاجوج و ماجوج را بگیرند.

به یاری کردن یکدیگر، تعاون می‌گویند. تعاون، یکی از اصول اخلاقی و اجتماعی است که به معنای همیاری متقابل می‌باشد. از نظر قرآن کریم، تعاون هم می‌تواند مثبت و هم می‌تواند منفی باشد. آنچه مطلوب خداوند متعال است، تعاون مثبت می‌باشد: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا... تَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ...» (مائده، آیه ۲)؛ یعنی: «ای مؤمنان... در راه خیر و نیکی و پرهیزگاری همدیگر را یاری و پشتیبانی نمایید و همدیگر را در راه تجاوز و ستمکاری یاری و پشتیبانی نکنید». در این آیه، خداوند متعال، اولاً امر به تعاون با مؤمنان و حتی غیرمؤمنانی که مسلمان‌ها را در مقطعی از تاریخ، آزار داده‌اند می‌کند و ثانیاً آنچه را در این تعامل و تعاون مورد عنایت قرار می‌دهد، نه «هویت طرف تعاون» بلکه «مبنای تعاون» است؛ یعنی چنین می‌توان اقتباس کرد که هیچ مؤمنی حق ندارد بر مبنای «شرّ و دشمنی» با هیچ انسان دیگری (اگرچه مسلمان باشد) هم‌پیمان شود اما هر مؤمنی این اجازه را دارد که بر مبنای «خیر و نیکی و عمران و سازندگی» با هر انسانی (گرچه مسلمان نیز نباشد) هم‌پیمان شود. پس در اینجا آنچه مثبت یا منفی بودن یک امر تعاونی را تعیین می‌کند، چیستی مبنای تعاون است، نه کیستی طرفی که با آن تعاون صورت می‌پذیرد.

رسول‌الله(ص) نیز بعد از جنگِ فِجَار در راستای «ظلم‌زدایی و دفاع از ستم‌دیدگان» با «مشركان مگه» پیمان‌نامه‌ی حلف‌الفضول را منعقد کردند و پس از رسالت‌شان راجع به این پیمان فرمودند: «لقد شهدت فی دار عبدالله بن جدعان حلفاً، ما أحب أن لی به حمر النعم، ولو أَدعی به فی الإسلام لأُجبت» (سیره ابن‌هشام، ج ۱، ص ۱۱۳، ۱۳۵)؛ یعنی: «در خانه‌ی عبدالله بن جدعان در انعقاد پیمانی شرکت جُستم که هیچ دوست ندارم آن حضور و عضویت را با شتران سرخ موی فراوان عوض کنم، و هم اینک دردوران اسلام نیز اگر مرا به سوی چنان پیمانی فراخوانند، آن را اجابت خواهم کرد».

✓ عوامل مؤثر بر شکل‌گیری تعاون

- ۱) فهم و بینش طرفین تعاون
- ۲) روحیه اجتماعی طرفین تعاون
- ۳) اعتماد میان طرفین تعاون
- ۴) اهداف و ارزش‌های مشترک میان طرفین تعاون
- ۵) مشارکت در هزینه‌ها و چالش‌ها توسط طرفین تعاون
- ۶) طراحی درست چارچوب‌های ارتباطی در پروژه‌های تعاونی
- ۷) التزام به تعهدات از جانب طرفین تعاون
- ۸) صبوری طرفین در فرایند تعاون

✓ آسیب‌های فراروی تعاون

- ۱) عدم تحمل سلیقه‌های متفاوت از ناحیه‌ی یکی از طرفین یا هر دو طرف
- ۲) جزم‌گرایی و خشک‌اندیشی در روش‌ها و برنامه‌ها از ناحیه‌ی یکی از طرفین یا هر دو طرف
- ۳) انحصارطلبی از ناحیه‌ی یکی از طرفین یا هر دو طرف
- ۴) تحمیل خواسته‌های یکی از طرفین بر دیگری یا هر دو طرف بر همدیگر
- ۵) عدم التزام به تعهدات جمعی از جانب یکی از طرفین یا هر دو طرف

❖ جمع‌بندی و نتیجه‌گیری

ردیف	جمع‌بندی بحث
۱	انسان‌ها نیازهایی دارند که به تنهایی نمی‌توانند از عهده‌ی آن‌ها بر آیند، از این رو با همدیگر جمع می‌شوند و با کمک و همکاری یکدیگر این نیازها را برآورده می‌سازند
۲	اسلام کار جمعی و گروهی را بر کار فردی ترجیح می‌دهد.
۳	اسلام کار جمعی را از آن جهت ترجیح می‌دهد که به عنوان یک فضیلت، منجر به تولید همدلی، اعتماد، صمیمیت، انسجام اجتماعی و تولید ارزش‌های عمومی می‌شود.
۴	تعاون، یکی از اصول اخلاقی و اجتماعی است که به معنای همیاری متقابل می‌باشد.
۵	از نظر قرآن کریم، تعاون هم می‌تواند مثبت و هم می‌تواند منفی باشد. آنچه مطلوب خداوند متعال است، تعاون مثبت می‌باشد
۶	آنچه مثبت یا منفی بودن یک امر تعاونی را تعیین می‌کند، چیستی مبنای تعاون است، نه کیستی طرفی که با آن تعاون صورت می‌پذیرد.
۷	یکی از نمونه‌های کار تعاونی که رسول‌الله(ص) در آن مشارکت داشتند، پیمان الفضول بود که در راستای «ظلم‌زدایی و دفاع از ستم‌دیدگان» با «مشرکان مکه» منعقد شد و پیامبر(ص) پس از بعثت‌شان فرمودند اگر بازهم به این پیمان دعوت شوم، از آن استقبال می‌نمایم.
۸	کار تعاونی، عوامل و همچنین آسیب‌هایی در فراروی خود دارد که با شناسایی و توجه به آن‌ها، می‌توان دقیق‌تر عمل و رفتار نمود.